

گام های مشترک ما و امر سازماندهی جمهوری خواهان لائیک-دمکرات

احمد آزاد

۲۱ دی ۱۳۸۲ / ۱۱ ژانویه ۲۰۰۴

می‌کنند یا اعضای تشکل‌ها بطور فردی شرکت می‌کنند؟ شرکت تشکل‌ها از طریق نمایندگان‌شان در فعالیت جمعی‌ای که شکل باز، منعطف و جنبش گونه دارد، اساساً عملی نیست. همانگونه که شرکت تشکل‌های سیاسی در انجمن‌های دمکراتیک، کانون‌های فرهنگی، تشکل‌های صنفی و ... نه از طریق نمایندگان‌شان، بلکه با شرکت شخصی اعضای این تشکل‌ها صورت می‌گیرد، در این اتحاد نیز شرکت تشکل‌ها از طریق شرکت شخصی اعضای تشکل‌ها باید صورت بگیرد. کسانی که در فعالیت‌های جمعی اتحاد شرکت می‌کنند همه از حقوقی برابر باید برخوردار باشند و وابستگی یا عدم وابستگی به تشکلی، تمایزی از این لحاظ نباید محسوب شود.»

و یا آقای مهرداد باباعلی در مقاله «گامهای مشترک ما، قسمت دوم: درباره مداخله گری سیاسی»، (سایت صدای ما) می‌نویسد: «مشارکت کلیه جمهوریخواهان اعم از آنان که در سازمانها و احزاب عضویت داشته و آنان که به هیچ حزب و گروهی تعلق ندارند به صفت فردی می‌باشد و جنبش جمهوریخواهان لائیک و دمکرات دربرگیرنده همهٔ احاد و جریانات جمهوریخواه اعم از افراد با تعلقات حزبی یا غیر گروهی و غیرحزبی است.»

به چه دلیل، از سه مولفه سازمان های سیاسی، تشکل های دمکراتیک و منفردین، این فقط منفردین خواهند بود که امکان سامان یابی جمهوری خواهان لائیک-دمکرات را دارند؟ جمع جمهوری خواهان لائیک-دمکرات چگونه جمع سیاسی است که اعضای یک حزب، به صفت فردی می‌توانند در آن فعال باشند، ولی حزبی که از تجمع همین فعالین تشکیل شده، قادر به فعالیت در آن نیست؟ زمینه های طرح این نظر کدام است؟ برای پاسخ به این پرسش، دو فرضیه را می‌توان پیش کشید:

۱- فقدان تجربه مشخص اپوزیسیون

ایران در کار سیاسی مشترک احزاب، کانون ها و افراد و یک نمونه بسیار ناموفق (شورای ملی مقاومت نمونه نادرستی است که بررسی آن

پس از گردهمایی چه خواهد شد؟

تمایل عمومی بر این است که پس از این اجلاس، هویت سیاسی این نیروها در قالب یک فرم سازمانی منطبق بر ویژگی های آن، وارد عرصه مبارزه سیاسی شود. در این صورت باید تدارک پس از گردهمایی را هم دید. این تدارک باید ناظر باشد بر نوع سازمان یابی این نحله فکری. طیف نیروهای سیاسی، که با مضمون سند «جمهوری اسلامی، جمهوری لائیک و جایگاه ما» موافق هستند، در سازمان های سیاسی، انجمن های دمکراتیک و فعالین سیاسی منفرد، پراکنده شده اند. پرسش اصلی این است که چگونه می‌توان این نیروهای پراکنده را گردهم آورد و ساختاری ایجاد کرد که امکان همکاری این طیف وسیع را بدست دهد.

در برابر این سوال نظرات مختلفی وجود دارد. یکی از نظرات که از سوی برخی از فعالین جمع جمهوری خواهان لائیک - دمکرات ارائه می‌شود، شرکت افراد به صفت «فردی» در این تجمع می‌باشد. بر اساس این نظر، در حرکت های اخیر، که برای سامان یابی جمهوری خواهان لائیک-دمکرات آغاز شده است، سازمان ها و کانونها نقشی نمی‌توانند داشته باشند و این تجمع ها باید از افراد شکل گیرد. البته این نظر، افراد فعال در دیگر تشکل ها را از حضور و فعالیت در این جمع منع نمی‌کند و تاکید دارد که، تشکیلاتی ها هم می‌توانند شرکت کنند، اما به «صفت فردی».

آقای حیدر تبریزی در نوشته خود با عنوان «درباره اتحاد جمهوری خواهان دمکراتیک و لائیک»، منتشره در سایت صدای ما، پیرامون اشکال و ساختارهای اتحاد به بحث می‌پردازد و ضمن نگاه کردن به تجربه «اتحاد عمل پایدار برای دمکراسی» و ایده های طرح شده در «اتحاد جمهوری خواهان» در زمینه تشکیلاتی، طرح می‌کند:

« یکی از مسائلی که از همان آغاز پاسخ روشنی باید به آن داده شود، نحوه شرکت تشکل‌ها در این اتحاد است. آیا تشکل‌ها از طریق نمایندگان‌شان در این اتحاد شرکت

«گام های مشترک ما» عنوان گردهمایی سراسری است که در ماه های آینده تشکیل خواهد شد. این گردهم آیی ادامه سمینار «جمهوری اسلامی، جمهوری لائیک و جایگاه ما» است، که ه و ۶ ژوئیه گذشته در پاریس برگزار شد. این عنوان خود موضوع پایانی سمینار قبلی بود که بدلیل تدارک ناکافی، شرکت کنندگان را بر آن داشت تا خواهان ادامه این سمینار و تدارک سمینار دومی با این عنوان خاص باشند. جمعی داوطلب شدند تا همراه با هیات برگزار کننده سمینار، گردهمایی بعدی را سازمان دهند.

کمیت تدارک در فاصله شش ماه گذشته یک سایت اینترنتی و اخیراً برگزاری جلسات پالتاک را اعلام کرده است. اما تاکنون هیچ برنامه روشنی را برای تدارک نظری این اجلاس ارائه نکرده است. سوالات چندی در این زمینه وجود دارد که فعلاً بی جواب مانده است. «گامهای مشترک ما» یک عنوان کلی است و لازم است تا مضمون آن و محور های مختلف آن روشن شود، تا امکان بحث و نتیجه گیری را بدست دهد. بطور مثال محورهای بحث می‌تواند سند هویت سیاسی، برنامه سیاسی، اشکال سازمان یابی و چگونگی ادامه کاری این حرکت را شامل شود.

مهمتر آن که چه انتظاری از این گردهمایی می‌رود؟ آیا یک سمینار است با موضوع واحدی به عنوان «گامهای مشترک ما». در این صورت سخنرانانی شرکت خواهند کرد و مدعوینی نیز به سخنان گوش خواهند داد. اما اگر نتیجه گیری خاصی از این گردهمایی مد نظر است، باید این هدف هم برای گروه تدارک و هم برای شرکت کنندگان در گردهمایی روشن باشد. این مسئله از این زاویه اهمیت دارد که شرکت کنندگان را در مقابل نتایج این گردهمایی متعهد می‌کند. به نظر من این اجلاس باید هدفمند باشد، به این معنی که می‌خواهد پیرامون یک جهت گیری سیاسی در قالب یک سند تصمیم گیری کند و همچنین می‌خواهد یک فعالیت سیاسی را در قالب یک فرم سامان یافته پیش برد.

فرصت دیگری می خواهد) و بی اعتمادی به سازمان های سیاسی موجود، ایده ندیده گرفتن سازمان های سیاسی و اتمیزه کردن آنها را در یک تشکیلی که صرفا از افراد تشکیل خواهد شد، مقبولیت بخشیده است.

۲- تحولات موجود در عرصه سیاسی ایران، تغییر و تحولاتی را در اپوزیسیون ایران بدنبال داشته و تغییراتی در صف بندی های سیاسی در جریان است. در این تحولات، شکلگیری احزاب سیاسی جدید نامحتمل نیست. ناپایداری وضعیت احزاب قدیمی و چشم انداز شکلگیری احزاب جدید، به تقویت این نظر کمک می کند.

اما مستقل از جایگاه و وضعیت احزاب سیاسی موجود، در ابتدا باید به این پرسش پاسخ داد که چرا جمع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات نمی تواند از مجموعه افراد و سازمان های سیاسی شکل گیرد؟ اشاره به سندیکاها و انجمن های دمکراتیک به عنوان نمونه ای از شرکت فعالین سیاسی به «صفت فردی» نادرست است، چرا که اولاً اینها سازمان های سیاسی نیستند و دوماً عرصه فعالیت شان به موضوع انجمن یا کانون دمکراتیک محدود می باشد. در نتیجه فعالیت در یک انجمن دمکراتیک یا سندیکا نه تنها منافاتی با عضویت در یک سازمان سیاسی ندارد، بلکه برعکس بخشی از فعالیت اعضاء یک حزب سیاسی با حضور در این تشکل های توده ای، صورت می گیرد.

جمع جمهوری خواهان لائیک - دمکرات، یک تجمع سیاسی است برای تحقق یک برنامه سیاسی مشخص. جمهوری خواهی هویت این افراد نیست. در این جمع از بورژواها لیبرال های دو آتشه تا سوسیالیست ها و کمونیست ها حضور دارند. مبارزه آنها در این مقطع برای برکناری جمهوری اسلامی و استقرار دمکراسی در ایران، بخشی از مبارزه سیاسی آنها را شامل می شود. فعالین سیاسی با هویت های سیاسی متفاوت ناگزیرا، یا در جمع دیگری که کلیت هویت سیاسی آنها را تعریف می کند حضور دارند و یا در نهایت به سوی یافتن یا شکل دادن به چنین مولفه ای حرکت خواهند کرد. حضور فعالین نحله های مختلف سیاسی در جمع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات، تنها به این دلیل خواهد بود که در چارچوب یک **برنامه سیاسی مشخص**، امکان

برداشتن **گام های مشترک** را فراهم می آورد. ایده آلیزه کردن این حرکت، به این معنی که برنامه سیاسی این «گام مشترک»، آمال و آرزوی غائی این جمع است، بسیار نادرست می باشد. جمع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات نمی تواند جایگزین یک حزب سیاسی شود. از سوی دیگر هر فردی که در این جمع فعالیت می کند، یا از هم اکنون و یا در آینده، در یک حزب سیاسی فعالیت می کند یا خواهد کرد. بدین ترتیب جمع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات، تجمعی است نه با خصلت حزبی، بلکه تجمعی است جبهه ای یا جنبش گونه. از سوی دیگر محدود کردن یک حرکت جنبشی یا جبهه ای به شرکت افراد به معنی حذف تجمع های جمهوری خواه لائیک -دمکرات بالقوه موجودی است که در قالب احزاب و کانون های دمکراتیک وجود دارند و این به معنی تهی کردن یک حرکت جبهه ای یا جنبشی از مضمون واقعی آن است، چرا که یک حرکت جنبشی قاعدتا باید تمامی اشکال فعالیت سیاسی، که همگام با برنامه سیاسی وی است، را دربرگیرد.

یک حرکت جنبشی با منفردین معنایی ندارد. حرکت جنبش گونه از افراد، به معنی شکلگیری یک سازمان سیاسی است. سازمان سیاسی که نهایتا ناگزیر خواهد شد ساختار های متداول حزبی را پذیرفته و روابط درونی خود را بر اساس اصول حزبی پایه ریزی کند. یک جنبش یا یک جبهه تنها از افراد تشکیل نمی شود، بلکه مجموعه افراد، احزاب و کانونها هستند که به یک حرکت عمومی مفهوم جنبش یا جبهه می دهند. سازمانی متشکل از افراد برای یک حرکت سیاسی، خواهی نخواهی یک حزب است.

امروزه در سطح جهان حرکت های جنبش گونه بسیاری وجود دارد که از تجمع افراد، سازمانها و تشکل های مختلف شکل گرفته اند. این جنبش ها در مسیر حرکت خود تجارب بسیاری اندوخته اند و راه های مختلفی را برای اعمال دمکراسی در درون این حرکت، همراه با تامین کارآیی دنبال کرده اند. من معتقدم که حذف تشکل ها و احزاب از مشارکت در این حرکت به تضعیف آن خواهد انجامید.

طرح پیشنهادی

اصولا برای سازمان یابی این طیف وسیع چه باید کرد و چه فرم از سازمان مناسب است؟ طرح سازمانیابی مورد نظر نمی تواند مبتنی بر حذف مولفه های این جمع باشد. حذف

سازمان های سیاسی نادرست است و راه حل همکاری با آنها نیز در اتمیزه کردن آنها نیست. خواستار انحلال سازمان های سیاسی شدن نیز، غیر واقعی است و بویژه آنکه با هدف این جمع همخوانی ندارد. چرا که احزاب سیاسی پایه های جمهوری پارلمانی هستند. اینکه همین احزاب و سازمان های سیاسی موجود، احزاب آینده ایران را شامل خواهند شد یا احزاب جدیدی شکل خواهند گرفت، فعلا موضوع این بحث نیست. گره مسئله در این است که برای دمکراسی پارلمانی احزاب سیاسی لازم است. از سوی دیگر از همه نیروهای منفرد هم نمی توان خواست که به سازمان ها و احزاب موجود بپیوندند. فعالین منفرد هم می توانند در صورت تمایل و توافق سازمان یا حزب جدیدی ایجاد کنند. پرسش اصلی این است که ظرف مناسب برای این افراد، سازمانها و تشکلهای دمکراتیک در آن، با یک جهتگیری سیاسی واحد، با یکدیگر همکاری کنند، چیست؟

شکل سازمانی مناسب به اعتقاد من فرمی خواهد بود ائتلافی. ائتلاف وسیع جمهوری خواهان لائیک و دمکراتیک که نیروهای پراکنده را در جهت هدف مشترک در بر می گیرد. برای سامان یابی نیز باید نوعی هماهنگی متمرکز را در نظر گرفت. برای این منظور از تجاربی که در دیگر کشور های جهان در همکاری بین احزاب، انجمنها و کانون ها و افراد وجود دارد، می توان بهره گرفت و به فرمول های معینی که هم ضامن مشارکت همه بوده و هم حقوق دمکراتیک همه را رعایت کرده باشد، رسید.

در اینجا قصد ندارم یک طرح کامل با جزئیات ارائه کنم. این کار این مرحله نیست. در این زمینه تجارب قبلی و نمونه های گوناگونی وجود دارد و تجمع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات می تواند با بهره گیری از این تجارب و انطباق آنها با ویژگی های جمع خود، ساختار های سازمانی مناسب خود را برای آن که تمامی مولفه های این جمع را در بر گیرد، پیدا کند. طرح پیشنهادی بر اساس بررسی از نمونه های موجود از ائتلاف ها و همکاری های سیاسی در بین احزاب، کانون ها و افراد در کشورهای اروپایی و امریکا، تنظیم شده است.

خطوط کلی طرح پیشنهادی

ائتلاف وسیع جمهوری خواهان لائیک -دمکرات، متشکل از افراد، احزاب و سازمان

های سیاسی و انجمنها و کانونهای دموکراتیک-سیاسی خواهد بود که با امضاء سند سیاسی نهائی هویت این مجموعه را تعیین خواهند کرد. این ائتلاف دارای دو نوع عضو خواهد بود:

- ۱- اشخاص حقیقی، یعنی افراد و شخصیتها
- ۲- اشخاص حقوقی، یعنی احزاب و سازمان های سیاسی و انجمنها و کانونهای دموکراتیک - سیاسی

اساسنامه ای که ساختار ائتلاف و مناسبات درونی بین اعضا و نهادهای مختلف آن را تعیین می کند، تنظیم شده و به تصویب مجموعه نیروهای تشکیل دهنده ائتلاف خواهد رسید. این اساسنامه ضرورتا باید به نحوی تنظیم شود که امکان تصمیم گیری مبتنی بر ضوابط دموکراتیک و امکان اجرای عملی تصمیمات را فراهم سازد. این اساسنامه می تواند طوری تدوین شود که حداکثر انعطاف پذیری در پیوستن و جدا شدن اعضا (با رعایت حداقل های اساسنامه های) را میسر کند. ساختار کلی ائتلاف شامل نهادهای زیر خواهد بود:

انجمنهای محلی جمهوری خواهان لائیک و دمکرات : انجمن های کشوری یا شهری (با توجه به پراکندگی و امکان تجمع افراد) با مشارکت امضاکنندگان سند سیاسی ائتلاف تشکیل خواهد شد. تشکیل این انجمن ها می تواند قبل و یا بعد و یا همزمان با شکلگیری نهایی ائتلاف باشد. فعالیت این انجمن ها کاملا بر مبنای ضوابط دموکراتیک بوده و اعضا آن از حقوق برابر برخوردار خواهند بود. وظیفه این نهاد ها فعالیت در محدوده جغرافیایی خود در جهت تحقق اهداف سیاسی است. این انجمنها از استقلال عمل کامل در پیشبرد فعالیتهای خود (در چارچوب سند سیاسی و اساسنامه عمومی ائتلاف) برخوردار خواهند بود.

شورای هماهنگی : به منظور هماهنگی و هدایت عمومی مجموعه فعالیتهای ائتلاف، به ترتیب و در محدوده ای که اساسنامه معین می کند، نهادی به نام شورای هماهنگی ائتلاف ایجاد خواهد شد. این شورا به وسیله کنگره انتخاب شده و در برابر آن پاسخگو خواهد بود. شورای هماهنگی ضرورتا ترکیبی از نمایندگان همه انواع اعضای ائتلاف (اعضاء حقیقی و حقوقی) خواهد بود. تعداد و چگونگی ترکیب و سهمیه بندی درونی آن را اساسنامه مشخص می کند. شورای هماهنگی می تواند

هیاتی را برای اداره دبیرخانه و پیشبرد امور جاری ائتلاف تعیین کند.

کنگره : کنگره مرجع تصمیم گیری و تعیین خط مشی سیاسی عمومی ائتلاف خواهد بود. کنگره بر حسب شرائط و امکانات با شرکت کلیه اعضا ائتلاف و یا نمایندگان برگزیده انجمنهای محلی و اعضای ائتلاف و با بهره گیری از تمامی پیشرفتهای تکنولوژی، تشکیل خواهد شد. شیوه اخذ آرا و تصمیم گیری در کنگره می تواند بر مبنای هر شرکت کننده یک رای ، بلوک آرا و یا سهمیه بندی آرای انواع اعضا ائتلاف، و یا تلفیقی از اینها باشد. انتخاب شورای هماهنگی می تواند از طریق کاندیداتوری فردی و یا معرفی لیست کاندیداها و یا ترکیبی از آنها باشد. همه این ترتیبات، بر پایه تجربیات موجود و با در نظر گرفتن معیار های دموکراتیک و بر اساس توافق و تفاهم نیروهای تشکیل دهنده ائتلاف وسیع، مشخص شده و در اساسنامه آن گنجانده خواهد شد.

شیوه ها و ضوابط تصمیم گیری : به منظور تامین دموکراسی در مناسبات درونی و تضمین کارایی ائتلاف، روشها و حد نصاب های متفاوتی می تواند در تصمیم گیری ها و کارکرد جاری کنگره و شورای هماهنگی به کار گرفته شود.

به عنوان مثال برای پرهیز از تحمیل نظر یک بلوک، یک نوع از اعضا و یا یک نهاد بزرگ بر مجموعه ائتلاف، می توان علاوه بر تعیین ترکیب و سهمیه بندی آرا و اعضا کنگره و شورای هماهنگی، معیار های متفاوتی از اکثریت را هم (مانند اکثریت آرا به شرط حصول دو سوم آرای موافق، اکثریت آرا به نحوی که در درون هر یک از بلوکها هم اکثریت حاصل باشد و غیره) تعریف کرد و بکار گرفت.

موضوعات و مسائل مختلف ، برحسب اهمیت آنها از لحاظ هویت، خط مشی سیاسی و آینده ائتلاف، می تواند مشمول حد نصاب های مختلف دررای و تصمیم گیری های کنگره و شورای هماهنگی ائتلاف باشد. شیوه ها و ضوابط مختلف تصمیم گیری نیز برپایه توافق، تدوین شده و در اساسنامه ائتلاف درج و تصویب می شود. هر چند که این روشها هم می تواند در جریان عمل اصلاح شده و همین اصلاحات هم به ترتیب مقرر در اساسنامه در آن وارد شود.

سخن آخر

در طرح پیشنهادی ارائه شده شد دو نکته اهمیت اساسی داشته است:

۱- یافتن ظرف مناسبی برای همکاری سازمانها، افراد و تشکلهای دموکراتیک در آن، با یک جهنگیری سیاسی واحد، بدون آن که تشکلهای متمیزه شوند و یا بطور کامل از این همکاری کنار گذاشته شوند.

۲- دو اصل دموکراسی و کارآئی در آن رعایت شود. کارکرد این مجموعه باید با انعطاف ممکن دموکراتیک باشد و همزمان باید از کارآئی لازم برای پیشبرد اهداف سیاسی خود برخوردار باشد.

پدیده برزیل

بقیه از صفحه ۱۶

سیاست دولت در قبال دانه های تغییر یافته از نظر ژنتیک موجبات نا امیدی جنبش های اجتماعی را فراهم کرده است. دولت علیرغم مخالفت گسترده اغلب سازمان های دست اندرکار منع کشت این دانه ها را تا آخر سال ۲۰۰۴ به تعویق انداخته است و بدین ترتیب اعتماد اغلب این سازمان ها را از دست داده است.

معضل جنبش های اجتماعی

رابطه دولت با جنبش های اجتماعی کاملا دو گانه بوده است. در برخی موارد مثل نقش لولا در مذاکرات کانکون و مقابله با سازمان تجارت جهانی ، دیدگاه برزیل همگام با سازمان های پیشرو بود ولی در سیاست های داخلی اقتصادی مثل رفوم سیستم بازنشستگی و غیره نظرگاه ها همگام با سرمایه داری جهانی است.

برای جنبش های اجتماعی موفقیت لولا در انتخابات پیروزی اتحادیه های کارگری و دیگر سازمان های اجتماعی بوده و حل مسئله بیکاری در راس مسائل دیگر قرار دارد. از طرف دیگر فاز دفاع از دولت آهسته آهسته جای خود را به انتقاد از سیاست های غیر مردمی آن می دهد. اخیرا تعدادی از نمایندگان حزب لولا در مجلس که بر علیه لایحه های پیشنهادی دولت که در راستای سرمایه داری جهانی هستند، رای داده اند بعضا تهدید به اخراج از حزب شده و یا رسما به عضویت آنان در حزب پایان داده شده است. برای فائق آمدن به این موقعیت مشکل حرکت هماهنگی با جنبش های اجتماعی پایه گذاری گردیده است. این گروه خواهان ایجاد تغییراتی در انتخاب سیاست ها توسط دولت بوده و امیدوارند با استفاده از اهرم فشار عمومی بتوانند این سیاست ها را به نفع مردم تغییر دهند. ایجاد تریبونی وسیع و امکان اظهار نظر برای همه و ارائه راه حل های عملی برای حل مشکلات تنها راه ایجاد تغییر و ادامه پشتوانه مردمی برای دولت های چپ گرا است.